

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain muuttamiseksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain muuttamiseksi (HE 18/2022 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- apulaistietosuoja-valtuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- oikeusneuvos, professori Juha Lavapuro
- professori Tuomas Ojanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annettua lakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Hallituksen esitykseen sisältyvissä säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotuksia arvioidaan perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan sekä perustuslain 12 §:n 2 momentissa julkisuusperiaatteesta säädetyn kannalta. Huomiota kiinnitetään myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan ja 8 artiklassa turvattuun henkilötietojen suojaan sekä EU:n yleiseen tietosuojasetukseen.

Valiokunnan lausunto PeVL 17/2022 vp

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohtia

(1) Hallituksen esityksessä ehdotetaan määräaikaaisesti säädettäväksi oikeudesta luovuttaa potilastietoja hoidon edellyttämässä laajuudessa Uudenmaan maakunnassa potilasta hoitavalle terveyspalvelun järjestämisestä ja toteuttamisesta vastaavalle hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän, toimivaltaiselle viranomaiselle, jos potilas ei ole kieltänyt tietojen luovuttamista. Esityksen tavoitteena on turvata potilastiedon käsittely Uudellamaalla sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanon alkuvaiheessa.

(2) Perustuslakivaliokunnalla ei ole huomauttamista sääntelyn tavoitteisiin tai sisältöön. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on kuitenkin syytä varmistua ehdotetun sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Sääntelyn selkeys

(3) Perustuslakivaliokunnan mielestä sekä voimassa oleva että nyt ehdotettu sääntely muodostavat verraten vaikeaselkoisen ja osin jopa vaivalloisen kokonaisuuden. Valiokunta on varsin usein kiinnittänyt huomiota sääntelyn muodostumiseen sekavaksi ja vaikeasti hahmottuvaksi (ks. esim. PeVL 4/2021 vp, kappale 13 ja siinä viitatu lausunnot). Valiokunta on korostanut, että myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeyteen ja ymmärrettävään lainsäädäntöön (PeVL 14/2018 vp, s. 6). Lailla säätämisen vaatimukseen sisältyy vaatimuksia paitsi sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta myös selkeydestä ja ymmärrettävyydestä (ks. esim. PeVL 44/2021 vp, kappale 10, PeVL 13/2020 vp ja PeVL 2/2018 vp).

(4) Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että sääntelyn kohderyhmän tulee kyetä ilman vaikeuksia soveltamaan säännöksiä (ks. esim. PeVL 60/2014 vp, s. 3/I). Valiokunta on korostanut, että sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (ks. esim. PeVL 51/2016 vp, s. 5, PeVL 45/2016 vp, s. 3). Vaikeaselkoisuudella on nyt käsillä olevassa sääntely-yhteydessä myös terveydenhuollon ammattihenkilöiden oikeusturvaa heikentävää merkitystä (ks. myös PeVL 4/2021 vp, kappale 13). Valiokunta painottaa, että potilastietojen käsittelyn sääntelyn asianmukaisuus turvaa henkilötietojen suojan ohella myös potilaan oikeuksien toteutumista ja ehkäisee potilasturvallisuuden vaarantumista sekä potilastietojen tahontonta väärinkäyttöä.

(5) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä selkeyttää sääntelyä. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi valtioneuvoston huomiota nyt arvioitua ehdotusta laajempaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietoja koskevan sääntelyn selkeyttämisen tarpeeseen.

Valiokunnan lausunto PeVL 17/2022 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 31.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

tilapäinen puheenjohtaja Tuula Väättäinen sd

jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Jukka Gustafsson sd

jäsen Olli Immonen ps

jäsen Hilkka Kemppi kesk

jäsen Mikko Kinnunen kesk

jäsen Anna Kontula vas

jäsen Mats Löfström r

jäsen Jukka Mäkynen ps

jäsen Sakari Puisto ps

jäsen Wille Rydman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikael Koillinen